

POTOK VITUNJČICA I NJEGOV ZNAČAJ ZA UMJETNI UZGOJ POTOČNE PASTRVE

Vitunjčica izvire ispod strmih padina Kleka u selu Vitunju, a ispod Kosanovića sela ulijeva se u Dobru sa kojom teče do Ogulina gdje zajedno nestaju u poznati Đulin ponor. Tok Vitunjčice je kratak — svega oko 3.5 km. — i vijugasto protiče kroz brežuljkasti teren, koji je pretežno obradivo zemljište oranice i livade. Poplavno područje ovoga potoka je veliko naročito sa njegove desne obale, pa zahvaljujući uglavnome tome, voda obiluje bogatstvom prirodne riblje hrane većim dijelom sitne. Za sve ostale uslove potrebne za život ribe, može se reći da su vrlo nepovoljni. Vodostaj se često i naglo mijenja, uslijed čega je i temperatura vode nestalna. Za vrijeme jesenskih i proljetnih kiša, vodostaj Vitunjčice je velik, a voda je u cijelom toku približno iste temperature što je za život ribe svakako povoljno, ukoliko voda inače nije previše hladna ili mutna. Međutim, to vrijeme visokog vodostaja je kratko — svega 3 do 4 mjeseca, a kroz ostalih 8 do 9 zimskih i ljetnih mjeseci, vodostaj je vrlo malen a voda u srednjem i donjem toku odviše hladna odnosno topla. Ovo su najvažniji prirodni faktori, koji negativno uplivišu na razvoj pastrve, to više, što su promjene vodostaja i topline vode veće i češće. Prema tome, nije dovoljno da jedna tekućica obiluje bogatstvom prirodne riblje hrane, već mora imati povoljne i ostale životne uslove potrebne za život i razvoj pastrve kao što su dovoljna količina vode, približno stalni vodostaj, potreban kisik u vodi, optimalna temperatura vode, podesna skloništa za ribu, dublja mjesta sa mirnijom odnosno plića sa većom strujom vode i t. d. Kad neka otvorena salmonidska voda udovoljava svim tim uslovima, onda je razumljivo i jasno, da će se pastrva u toj vodi br-

zo razvijati i dostizati maksimalnu veličinu odnosno težinu svog tijela. Potok Vitunjčica kao što je spomenuto, obiluje jedino dovoljnom količinom prirodne riblje hrane i kisikom u vodi, dok su svi ostali životni uslovi za ribu nepovoljni, pa se zato i potočna pastrva u toj vodi sporo razvija a odrasla riba dostiže razmjerno malu težinu.

Vitunjčica je naseljena pretežno potočnom te u novije vrijeme u manjoj mjeri kalifornijskom pastrvom. Od ostalih vrsta slatkovodnih riba, živi klen u donjem i srednjem te pijor u cijelom toku.

Kalifornijska pastrva nasadena je u Vitunjčicu prvi put godine 1934. Kasnije sve do početka rata, redovito je svake godine nasadivana kao i poslije oslobođenja ali samo u neznatnoj množini. Međutim ova pastrva, poznata kod nas kao riba koja rado seli, nije se zadržala u toj vodi, već poslije 2—3 godine starosti obično kod veće povodnje, tok napušta i odlazi nizvodno. Rijetki su primjerci, koji su bili ulovljeni u Vitunjčici od 1 kg težine ili teži. Zato ta riba nema naročite važnosti za potok Vitunjčicu, jer ju napušta prije spolne dozrelosti odnosno prije svog potpunog tjelesnog razvoja. Iz toga razloga Ribogojilište Vitunj za uzgoj konzumne kalifornijske pastrve, mora se snabdijevati oplodnom ikrom iz drugih vrela ili uzgajati matičnu ribu u ribnjacima.

Kao što je napred spomenuto, klen obično živi u donjem i srednjem toku Vitunjčice. Tok ili pojas klена, nije stalan već se mijenja t. j. smanjuje ili povećava prema tome da li u potoku ima više ili manje pastrve. God. 1934. kad je ribogojilište u Turković selu preuzelo Vitunjčicu na čuvanje i iskorišćavanje, voda je bila vrlo siromašna

potčnom pastrvom ali je zato klena bilo u velikim količinama i to sve do brane pilane Vujnović t. j. u tri četvrt cijelog toka »gospodario« je isključivo klen. Stalnim nasadivanjem i čuvanjem vode, od 1934—1939. množina pastrve se povećavala i postepeno osvajala tok klena, koji je pred pastrvom uzmičao spuštajući se nizvodno tako, da 1940. god. klena uopće nije bilo u Vitunjčici, dok je pastrva zavládala cijelim tokom od vrela do ušća. Za vrijeme minulog rata, pastrva je u Vitunjčici bila od okupatora uništena raznim eksplozivom i električnom strujom i to u tolikoj mjeri, da je ona 1946. bila rijetkost u toj vodi, dok je klen iz Dobre ponovno naselio cijeli donji i srednji tok sve do spomenute brane pilane Vujnović. Od 1948. Vitunjčica se redovito nasaduje potočnom pastrvom, pa se može očekivati, da će za 2—3 godine ponovno naseliti cijeli tok, čime će klen biti prisiljen, da se vrati u Dobru.

Pijor kao inače bezvrijedna sitna riba, iskorišćuje se isključivo za prehranu matične ribe i mlađa u ribnjacima.

Glavni stanovnik Vitunjčice je potočna pastrva, koja pod lošim prirodnim životnim uslovima kao što je već naglašeno, sporo raste i dostiže razmjerno malu veličinu. Nijesu rijetki primjerci, gdje je ženka od svega 20 cm dužine spolno dozrela, a to su ribe najmanje 3 godine stare. Naprotiv, primjerci su vrlo rijetki, koji su bili ulovljeni od preko 1 kg težine. Ali i pored tih loših svojstava, potočna pastrva u Vitunjčici imade velik značaj za umjetni odgoj u pastrvskim ribogojilištima i bez pretjerivanja može se reći, da je za tu svrhu nenadoknadiva. U prvom redu odlikuje se velikom otpornošću, vjerojatno uslijed načina života na koji je ta riba priviknuta u slobodnoj otvorenoj vodi. Ulovljena riba u mrežama je mirna, pa i u otvorenoj vodi dok je na slobodi, nije tako divlja kao u drugim sličnim

vodama. Kako je Vitunjčica pristupačna i otvorena sa svih strana, a voda je obično malena, korito ravno bez većih ribljih skloništa, to se riba kroz duže vrijeme privikne na prolaznike (okolno stanovništvo za vrijeme poljskih radova, čuvarsko osoblje, ribolovci i dr.), od kojih je netko stalno oko vode. Takova riba lako se lovi mrežama i drugim uređajem, a ulovljena odrasla riba prenešena u ribnjake, brzo se privikava na novu okolinu, na novi način života. Priviknuti ovakovu ribu na umjetnu hranu u ribnjacima, stvar je za ribogojca laka i jednostavna što kod potočne pastrve iz većih otvorenih voda na pr. iz Mrežnice, Gacke i dr. redovito ne uspijeva.

Godine 1934. prenešene su prve odrasle matice iz Vitunjčice u ribnjake u Turković selu, gdje su na početku hranjene isključivo prirodnom hranom pijorom i drugom bijelom ribom i to samo kroz dva mjeseca, a zatim se odmah počelo sa dodavanjem umjetne hrane. Nakon nekoliko mjeseci ovakova prihranjivanja u ribnjacima, kod velikog procenta matice prirodna hrana u cijelosti je zamijenjena umjetnom. Poslije izvršenog mreštenja, te matice su hranjene isključivo umjetnom hranom sve do početka jačeg razvoja spolnih produkata za novi mrest, kada se moralo početi sa dodavanjem prirodne hrane radi bolje kvalitete ikre. Sve ove promjene u načinu ishrane nisu štetno uplivilisale na razvoj ribe. Naprotiv, riba se brzo aklimatizirala i normalno razvijala, a što je najinteresantnije da su mnoge matice nakon 3—4 godine dostigle težinu između 1.5 do 2.5 kg, t. j. daleko veću od maksimalne težine pastrve, koja stalno živi u slobodnoj otvorenoj vodi u Vitunjčici. Ovo je svakako dovoljan dokaz, da bi pastrva prenešena iz Vitunjčice u druge salmonidske vode svuda dobro uspijevala, a u onim sa boljim životnim uslovima, još bi po-

čica pristupa-
trana, a voda
ravno bez ve-
riba kroz du-
a prolaznike
vrijeme polj-
blje, ribolovci
stalno oko vo-
lovi mrežama
ovljena odra-
njake, brzo se
i, na novi na-
kovu ribu na
dima, stvar je
stavna što kod
otvorenih vo-
acke i dr. re-

su prve od-
u ribnjake u
početku hra-
m hranom pi-
ribom i to sa-
atim se odmah
mjetne hrane.
ovakova pri-
t, kod velikog
hrana u cije-
etnom. Poslije
natices su hra-
n hranom sve
i spolnih pro-
ada se moralo
rirodne hrane

Sve ove pro-
e nisu štetno
. Naprotiv, ri-
a i normalno
eresantnije da
—4 godine do-
do 2.5 kg, t. j.
lne težine pa-
slobodnoj otvo-
lvo je svakako
strva preneše-
e salmonidske
vala, a u onim
ima, još bi po-

boljšala svoja loša svojstva, t. j. ubr-
zala rast i povećala tjelesnu težinu.
Prije 15 godina, ova pastrva je tako-
der nasadena i u Gacku pa se i danas
može naći u toj vodi. Ona se mnogo
razlikuje od udomaćene pastrve jer
nema, a vjerojatno i neće nikada posti-
ći sva njezina dobra svojstva naročito
što se tiče težine i ako će ta svojstva
bezuvjetno poboljšati. Istina je, da su
kod lova matične ribe u Gackoj, nađene
ženke u mrežama od 25—30 cm, koje
su bile spolno dozrele, a koje svakako
potječu iz Vitunjčice. Međutim, bilo bi
pogrešno zaključiti, da su sve nase-
ljene pastrve takove t. j. sitne i zakr-
žljale. Krupnije pastrve, kojih bez
dvojbe imade i to u mnogo većem po-
stotku, ne zapažaju se jer su izmije-
šane sa udomaćenom pastrvom, među
kojom također imade zakržljalih i u ra-
stu zaostalih komada kao konačno i u
svim drugim otvorenim vodama.

Pored svoje neobične otpornosti, po-
točna pastrva iz Vitunjčice imade za
umjetni uzgoj i mnoga druga odlična
svojstva, koja garantiraju za uspješan
rad u tame uzgoju. Postotak oplođene
ikre umjetnom oplodnjom je rekordan
skoro 100 posto. Ugibanje ikre za vri-
jeme trajanja inkubacije minimalno,
jer je i sama ikra otpornija od ostale.
Svakako jedno od najvažnijih svojsta-
va ove pastrve je to, da je umjetni uz-
goj mlada do nasada omogućen u ma-
lim ograničenim vodenim površinama,
bazenima i ribnjacima. Na bivšem ribo-
gojilištu u Turkević selu, uzgajao se
pored mlada kalifornijske pastrve ta-
kođer i mlad potočne za nasadijanje
otvorenih voda. Mlad se uzgajao dje-
lomično u samom mrestilištu u drvenim
koritima, a djelomično vani u manjim
betonskim bazenima. U koritima, mlad
je uzgajam do prvog sortiranja po ve-
ličini t. j. do mjeseca aprila, nakon če-
ga je prenašan u bazene gdje je osta-
jao sve do nasadijanja, jer ribogojili-
šte nije imalo raspoloživih ribnjaka za

dalnji uzgoj, pa se mlad morao puštati
u otvorene vode ranije, obično u mje-
secu junu. Za sve vrijeme uzgoja kako
u koritima tako i u bazenima, mlad
potočne pastrve prihranjivan je sa 90
posto umjetne i sa svega 10 posto pri-
rodne hrane. Privikavanje mlada na
cvakovu hranu t. j. pretežno umjetnu,
nije zadavalo nikakvih poteškoća već
naprotiv, male ribice su odmah po gu-
bitku rezervne počele da uzimaju umje-
tnu hranu. Za sve vrijeme, mlad se
držao vrlo dobro, postotak ugibanja
bio je minimalan razumije se uz redov-
no i pravilno prihvanjivanje, redovno
sortiranje, te uz povremeno kupanje
mlada u slanoj vodi radi uništavanja
raznih pljesni, koje redovito napadaju
mlad kad se drži u većem broju u ma-
lim prostorima. Ovakvim načinom uz-
goja, postizavali su se isto tako do-
bri rezultati kao i kod uzgoja mlada
kalifornijske pastrve, jer za nepunih
šest mjeseci, ribice su narasle na 4—6
cm. Nasadijanjem otvorenih voda ova-
kovim mladem, nema bojazni za neus-
pjeh obzirom, da su tako velike ribice
sposobne za razne životne borbe, koje
ih u tim vodama čekaju. Ako nasadu-
jemo neprihranjivan svega nekoliko
nedjelja stari mlad, moramo unapred
znati, da će veliki postotak toga odmah
po nasadijanju biti uništen te nišmo
nikada sigurni za uspjeh takova nasa-
divanja. Zato pastrvska ribogojilišta
moraju prvenstveno uzgajati jednogodišnji nasad za otvorene vode ili barem
mlad, koji je star najmanje šest mje-
seci. Za uzgoj ovakova nasada Vitunj-
čica imade veliku budućnost kao ma-
tična voda za produkciju rasplodnog
materijala potočne pastrve. Poduzeću
kojemu je danas povjerena ta voda,
neka bude glavni zadatak i neka po-
duzme sve mjere, kako bi se voda što
prije obogatila pastrvom i na taj način
osigurala veća i stalna zaliha rasplodne
ribe, koja bi se lovila samo za vrijeme
mrijesta

K. P.